

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Individ och samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng

**Arbets- och utvecklingscentra - en inkörsport till
arbetsmarknaden?**

Arbets- och utvecklingscentra – an entrance to labour market?

Veronica Engvall
Paula Fröberg

Studie- och yrkesvägledarutbildning - 180hp

Vårterminen 2008

Examinator: Jan Anders
Andersson

Handledare: Marita
Flisbäck

Sammanfattning

I vår studie har vi undersökt Arbets- och utvecklingscentra, förkortat AUC – en verksamhet som bygger på en långgående samverkan mellan kommunen, försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. AUC bedriver arbetsförmedling med delvis andra metoder än den traditionella Arbetsförmedlingen. Syftet med vår studie är att undersöka hur ungdomar upplever studie- och yrkesvägledningen i verksamheten. Vidare vill vi undersöka hur handläggare/coacher på AUC upplever motivationen hos de sökande samt hur de arbetat för att motivera ungdomarna.

Kunskap om AUC: s verksamhet, med dess styrande regelverk och målsättningar i Malmö Stad, har erhållits via litteraturstudier och dokument från Internet. Dessa presenteras i bakgrundsdelen. Genom sex kvalitativa samtalsintervjuer med handläggare/coacher har vi tagit del av verksamhetens kompetenser, arbetssätt och upplevelser, vilka framförs i resultatkapitlet. Via 42 kvalitativa enkätformulär har vi fått en inblick i ungdomars upplevelser av den studie- och yrkesvägledning de erbjuds i verksamheten. Resultatet av intervjuerna visar att handläggarnas/coachernas kompetenser och engagemang är av stor betydelse i arbetet med verksamhetens unga. Dock kan det humana hänsynstagandet hamna i skymundan, i kommunens ansträngningar att minska bidragsberoendet. Genom det individcentrerade arbetssättet lindrar handläggarna/coacherna de negativa aspekterna av situationen genom att de ägnar mer tid åt varje deltagare. Resultaten visar även att studie- och yrkesvägledningen har betydelse för verksamhetens unga genom att den tillhandahåller den information ungdomarna är i behov av. Vidare framkommer även att studie- och yrkesvägledningen uppfattas som en specialistfunktion, vilken förväntas ge stöd åt individen i sin strävan mot eventuella yrken eller studier.

Nyckelord: Arbets- och utvecklingscentra, individcentrering, motivationsarbete, studie- och yrkesvägledning, ungdomsarbetslöshet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Bakgrund	6
2.1. Arbets- och utvecklingscentra	8
2.2. Syfte och problemformulering	8
2.3. Avgränsningar	8
3. Tidigare forskning	9
4. Teori	12
4.1. Lösningfokuserad samtalsmodell	12
4.2. Vägledningens process för rörlighet i arbetslivet	13
4.3. Klientcenterad terapi	14
4.4. Inlärd hjälplöshet	15
5. Metod	17
5.1. Val av metod/intervjuer	17
5.2. Val av metod/enkäter	18
5.3. Urval	18
5.1.1. Genomförande av intervjuer	18
5.1.2. Genomförande av enkäter	19
5.1.3. Validitet och reliabilitet	19
5.1.4. Etiska riktlinjer	20
6. RESULTAT	21
6.1 Resultat av intervjuerna med handläggarna	21
6.1.1 Beskrivning av respondenterna	21
6.1.2 Stöd och hjälp	21
6.1.3 Motivationsarbete	22
6.1.4 Upplevelser av deltagarnas motivation	24
6.1.5 Hinder i motivationsarbetet	25

6.2 Resultat av enkäterna med ungdomarna i verksamheten	27
6.2.1 Vad deltagarna önskar få ut av vägledningen	27
6.2.2 Studie- och yrkesvägledningens betydelse	27
6.2.3 Hjälpt/inte hjälpt	28
6.2.4 Deltagarnas övriga kommentarer	28
7. Analys/diskussion kring intervjuresultaten	30
7.1. Resultaten av intervjuerna med handläggarna	30
7.1.1 Stöd och hjälp	30
7.1.2 Motivationsarbetet	31
7.1.3 Upplevelser av deltagarnas motivation	32
7.1.4 Hinder i motivationsarbetet	34
7.2 Analys/diskussion kring enkätresultaten	36
7.2.1 Hjälpt/inte hjälpt	36
7.2.2 Vad deltagarna önskar få ut av vägledningen	37
7.2.3 Studie- och yrkesvägledningens betydelse	38
8. Förslag till fortsatt forskning	39

Källförteckning

Bilagor

1 Inledning

Under 1990-talet har Malmö stad i liknelse med andra storstäder haft låga aktivitetstal och hög andel socialbidragstagare. Stadens förhållande har varit vägledande för programförslaget storstadssatsningen i Fosie, Hyllie, Rosengård och Södra Innerstaden. Inom ramen för storstadssatsningen har Malmö kommun inrättat lokala Arbets- och utvecklingscentra (AUC). Arbetet utvecklades för att förbättra situationen för den del av befolkningen som saknar arbete för sin försörjning. Särskild prioritering ska göras avseende arbetslösa ungdomar med behov av fördjupande motivations- och vägledningsinsatser. Vi har valt att undersöka vilket stöd, samt vilken hjälp verksamheten erbjuder ungdomar för att på bästa sätt underlätta ett arbetsmarknadsinträde. Avsikten med studien har även varit att få en nyanserad bild av unga individers syn på den studievägledning de erbjuds, inom verksamheten.

Dagens samhälle karakteriseras av en stark tilltro till utbildning som lösningen på arbetslöshetsproblematiken. Många okvalificerade arbeten har försvunnit från svensk arbetsmarknad vilket har lett till att kraven på kompetens har ökat hos de arbetssökande. ”Gamla yrken försvinner och ersätts av nya som kräver mer utbildning och högre kompetens än de som fanns tidigare” (Abrahamsson m.fl.) 2002, s 20). Då ungdomar har en begränsad erfarenhet av arbetslivet försvåras inträdet på arbetsmarknaden. Den mest alarmerande fördröjningen av arbetsmarknadsinträde finns bland de ungdomar som slutat direkt efter grundskolan eller hoppat av gymnasiet (Åslund m.fl.) 2006, s 55). För att ungdomarna snabbast möjligt ska komma i arbete eller påbörja en utbildning är det viktigt att i ett tidigt skede erbjuda dem ett aktivt stöd samt hjälp i form av vägledning.

Under utbildningen till studie- och yrkesvägledare har vi fått insikt i att betydelsen av studie- och yrkesvägledning kan bli avgörande för hur individen förhåller sig till sin framtida utbildnings eller yrkesresa (Peavy 2000, s 55). Vår uppfattning är att unga individer kan finna ett behov av att möta någon som lyssnar på deras historia, och utifrån denna stödja samt vägleda individens egna och unika behov. Hur individer blir bemötta oavsett gällande arbete eller studier kan ha till följd att nya dörrar öppnas och förut okända alternativ mot arbete eller utbildning blir tydligare (Peavy 2000, s 55).

2 Bakgrund

2.1 Arbets- och utvecklingscentra

Malmö stad, har i likhet med andra storstäder i Sverige, länge kämpat mot arbetslöshetsproblematiken. År 1998 tog riksdagen beslut om en särskild storstadspolitik (www.storstad.gov.se/storstadspolitik/politik.htm). Sju av Sveriges kommuner hade liknande problem där samtliga berörda ville ta itu med problematiken kring socialt, ekonomiskt och etniskt segregerade bostadsområden. Lokala utvecklingsavtal lades fram och i Malmö Stad berördes stadsdelarna Fosie, Hyllie, Rosengård och Södra Innerstaden. Vid senare tillfälle berördes även stadsdelarna Kirseberg och Centrum.

Storstadssatsningen i Malmö har framförallt inriktats på åtgärder som ska minska arbetslösheten och bidragsberoendet. Det är ur denna ambition som fyra lokala, så kallade AUC arbets- och utvecklingscentra, skapades. Målgruppen för de fyra stadsdelarna i AUC-projektet är långtidsarbetslösa som är remitterade från Arbetsförmedlingen, försäkringskassan eller socialtjänsten (Bevelander m.fl.)2004, s 5). Särskild prioritering ska ges till arbetslösa ungdomar som har ett behov av fördjupade motivations- och vägledningsinsatser (Länsarbetsnämnden m.fl.) 2006, s 2). Målsättningen är att dessa individer ska komma ut på arbetsmarknaden eller påbörja studier inom de reguljära utbildningarna för att därefter bli självförsörjande.

Samarbetet ska från myndigheternas sida möjliggöra en helhetssyn på den arbetssökande, så att individen på ett smidigare sätt ska kunna slussas genom rådgivning, utbildning, praktik och andra åtgärder som krävs för att så småningom få ett arbete. Ett grundläggande inslag är att handläggarna har färre antal sökande än vad de har i de traditionella arbetsförmedlingarna (Bevelander m.fl.)2004, s 12). AUC: s viktigaste verktyg är att upprätta individuella handlingsplaner som vägledaren sammanställer tillsammans med den arbetssökande. I verksamheten har den arbetssökande en kontaktperson som är handläggare/coach och utöver det finns praktiksamordnare, studie- och yrkesvägledare och administrativ personal. Coacherna på AUC är indelade i team, som arbetar med vuxna över 25 år eller ungdomar 18 - 25 år.

Då ungdomsgarantin upphörde 2006 är sannolikheten stor att fler ungdomar söker ekonomiskt stöd och därmed kommer i kontakt med AUC (www.malmo.se/vfa). I Sverige var enligt statistik från Statistiska Centralbyrån 90 000 individer mellan 15-24 år arbetslösa under september månad år 2007. Detta utgör 13,4 procent av den disponibla arbetskraften

(www.scb.se). En fråga som väcks är vad dessa ungdomar får för stöd och hjälp för att ta sig vidare mot studier eller arbete.

Arbetsmarknadsinsatserna på AUC ska vara mer individcentrerade än vad som är fallet i traditionell arbetsförmedling och de anställda ska bedriva individuell kartläggning i syfte att bedöma förutsättningar för studier och arbete, studie- och yrkesvägledning samt aktivt medverka i karriärplanering och coachning. Individcentreringen innebär att verksamheten fokuserar på att se till att den arbetssökandes eget intresse av arbete eller utbildning blir den väsentligaste uppgiften.

Efter att ha läst utvärderingen av AUC blev vi intresserade av att närmare undersöka hur ungdomar upplever studie- och yrkesvägledningen i verksamheten. Vår uppfattning är att vägledning i detta skede har en given plats som är till gagn för den arbetssökande och därav uppkom intresset till detta examensarbete.

I utvärderingen av lokala arbets- och utvecklingscentra visar det sig att cirka en tredjedel av samtliga deltagare har haft en svag motivation till att delta i aktiviteterna i verksamheten. Det framgår även att de yngre deltagarna är mer omotiverade än de äldre (Länsarbetsnämnden, Försäkringskassan, Malmö stad 2006, s 87). Enligt överenskommelse mellan Länsarbetsnämnden i Skåne, Försäkringskassan och Malmö stad avseende Arbets- och utvecklingscentra i Malmö ska särskild prioritering göras avseende:

- Arbetslösa ungdomar med behov av fördjupande motivations- och vägledningsinsatser,
- Personer med utländsk bakgrund som är utan arbete.

Den arbetsmarknadsrelaterade segregationen kräver en målinriktad samverkan mellan de olika myndigheterna. Enligt överenskommelsen mellan myndigheterna måste den *gemensamma* kraftsamlingen ”gå ut på att dels aktivera dem som är utanför arbetskraften, dels anpassa arbetskraftens kompetens till marknadens behov” (www.AUC.se). De sökande på AUC motiveras att söka arbete eller utbildning utefter vad som efterfrågas på arbetsmarknaden. Det är vår tolkning att den gemensamma kraftansamlingen går ut på att göra de sökande anställningsbara. Vi menar att det utifrån individens perspektiv är lätt att brista i motivation om man behandlas kategoriskt istället för individuellt. Om motivationen inte finns hos den sökande bör sannolikheten till att få ett arbete eller börja studera vara låg. Finns däremot viljan underlättas arbetet för vägledaren (Peavy, 2000). En fråga som väcks är

hur vägledare på AUC upplever motivationen hos dessa ungdomar samt hur de arbetar för att motivera ungdomarna.

Som blivande studie- och yrkesvägledare finner vi åldersgruppen 18-25 år intressant då de naturligt befinner sig nära både arbete och studier. Vår uppfattning är att vägledning i detta skede av livet kan påverka hur framtida arbetsliv kommer att te sig. Vi tror även att denna åldersgrupp kan få det problematiskt att ta sig in på arbetsmarknaden eftersom de saknar tidigare arbetslivserfarenhet. Många ungdomar upptäcker vid arbetsmarknadsinträdet att utbildningskraven har ökat jämfört med tidigare, vilket leder till att arbetstillfällen med låga kompetenskrav minskat (Abrahamsson m.fl.) 2002).

2.2 Syfte och problemformulering

Vårt syfte med detta examensarbete är att betrakta hur ungdomar upplever studie- och yrkesvägledningen på AUC i Malmö. Vidare vill vi undersöka hur handläggare/coacher på AUC upplever motivationen hos de sökande samt hur de arbetat för att motivera ungdomarna. Utifrån detta syfte har vi valt att inrikta oss på följande problemformuleringar:

- Vad erbjuder handläggarna/coacherna på Arbets- och utvecklingscentra arbetslösa ungdomar för stöd och hjälp för att ta sig vidare mot studier eller arbete?
- Hur upplever handläggare/coacher på Arbets- och utvecklingscentra motivationen hos ungdomarna och hur arbetar de för att motivera ungdomarna?
- Vilken betydelse har studie- och yrkesvägledningen på AUC för dess ungdomar?
- Vad önskar ungdomarna att få ut av studie- och yrkesvägledningen?

2.3 Avgränsningar

I studien kommer vi inte att beröra vilka ungdomar som är arbetslösa samt vilka faktorer det kan bero på som till exempel etnicitet, klass- eller könstillhörighet. Detta är stora ämnesområden som förtjänar att utredas särskilt. AUC är en verksamhet som finns på flera orter i Sverige. Vi har valt att endast undersöka Malmös verksamheter, detta för att avgränsa undersökningens omfång.

3 Tidigare forskning

I detta avsnitt belyses arbetslösheten bland unga vuxna samt hur arbetsmarknadsutvecklingen under de senaste två decennierna, har försvårat inträdet på arbetsmarknaden för dem. Med en bristfällig utbildning kompliceras inträdet på arbetsmarknaden och en svag arbetsmarknad ger sämre tillgång till lediga arbeten. Forskningsavsnittet avslutas med en studie som belyser ungdomsprojektens individorienterade inriktning.

I *Ungdomar i övergångsåldern* (Hagström 1999, s 14) skildras hur övergången mellan utbildningssystemet till arbetslivet har blivit mer komplicerad för den enskilde individen. Dels gäller det att välja en levnadsbana att försörja sig på samtidigt som många unga önskar ett arbete som de finner intressant och givande. För den enskilde individen innebär kunskapen om de många alternativ, som tillgängliggjorts via informationssamhället och massmedia, en mer komplicerad beslutsprocess. ”Den ökande individualiteten kräver att du finner det rätta för just din karaktär. Även om de faktiska utsikterna är limiterade finns en vision om det fria valet. Det är du själva som bestämmer din framtid” (Hagström 1999, s 14). Vidare framställs att det på individuell nivå handlar om att finna ett arbete där individen passar in, kan göra en bra arbetsinsats samt där det finns lediga arbeten. På samhällsnivå kallas detta för matchningsproblemet. I arbetslivet finns det tendenser som tyder på att matchningsproblematiken har blivit större. Utbildningskraven har ökat för alla yrkeskategorier och arbetsmarknaden har utvecklats mot allt högre grad av specialisering. Detta i kombination med att individen ställer större krav på att arbetsuppgifterna ska stämma överens med dem som specifik individ, gör att det blir svårare att rätt man/kvinna finner rätt plats i arbetslivet.

En förändring som är av stor betydelse på arbetsmarknaden är vikten av en bred bakgrund och hög kompetens. Möjligheten och valfriheten att själv söka information har ökat samtidigt som det har blivit en självklarhet att individen ska göra val utifrån vad de är intresserade av. Yrkesvalet görs inte enbart under ungdomsperioden. ”Individen förutsätts kunna fungera självständigt och vidareutvecklas kontinuerligt för att klara vuxenlivets förändringar” (Hagström 1999, s128). Valfriheten har blivit större vilket kan ses som en möjlighet för en del ungdomar, andra upplever den ökade valfriheten som en börda.

I boken *Utbildning, kompetens och arbete* framgår att för få arbeten med låga utbildningskrav inte har varit problemet på den svenska arbetsmarknaden. ”Andelen lågutbildade i arbetskraften har minskat mer än andelen jobb med låga utbildningskrav, vilket lett till en

ökad grad av överutbildning på dessa jobb” (Abrahamsson m.fl.) 2002, s 58). De högre kraven på utbildning i kombination med det ökade utbudet av information kring utbildningar och yrken kan leda till felval, vilket gör att vägen till en arbetsmarknadsetablering förlängs. Det enorma utbudet gör det näst intill omöjligt att ha en översikt över den ombytliga arbetsmarknaden. Svårigheterna kring valsituationerna leder till att en del ungdomar inte väljer alls. I studien Karriärvägledning.se.nu betonas att en väl organiserad funktion av information, vägledning samt kvalitetssäkring av utbildning kommer att bli allt viktigare (SOU 2001:46 s 4).

I SOU 2007:18 framgår att arbetsmarknadsutvecklingen under de senaste två decennierna har varit särskilt ogynnsam för ungdomar. Det pekas på faktorer så som allt starkare utbildningskrav, generellt ökade krav på företagsspecifik och social kompetens. Samtliga faktorer missgynnar ungdomar då de har en begränsad erfarenhet av arbetslivet som livet i övrigt. Ungdomar är mer rörliga på arbetsmarknaden än äldre eftersom de byter arbeten och bostadsort ofta. Byten av arbeten som åtskiljs av korta arbetslöshetsperioder är inte nödvändigtvis negativt då de ger erfarenheter från olika delar av arbetsmarknaden. Samtidigt finns det svenska och internationella studier som visar att arbetslöshet i unga år kan ha ogynnsamma inverknings på den unges arbetsmarknadskarriär. ”Värdet av utbildningsmeriter devalveras snabbt om inte kunskaper och färdigheter kommer till användning” (SOU 2007:18 s 96).

Svårigheterna för ungdomar att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden var något som uppmärksammades i 2006 års valrörelse. I rapporten Fritt inträde (Åslund m.fl.)2006 uppmärksammas att arbetslöshetssiffrorna för 16-24 åringar ligger runt 15 procent, vilket är mer än dubbelt så högt som för övriga åldersgrupper på arbetsmarknaden. Det påtalas att en konsekvens av 1990-talets reformering av gymnasieskolan, då de praktiska tvååriga programmen förlängdes med ett år, är att allt fler ungdomar inte har avslutat gymnasieutbildning före 23 års ålder. Detta kan vara en bidragande orsak till svårigheten att ta sig in på arbetsmarknaden, då en större andel av denna grupp inte kompletterar sina oavslutade betyg i dag jämfört med tidigare.

I avhandlingen Samtal för arbete (2003) talar Thunqvist om ungdomsprojekten som fascinerande, detta då projekten baseras på olika former av samtal. De samtalssituationer han har studerat i avhandlingen är enskilda vägledningssamtal, simulerade anställningsintervjuer samt diskussioner och lektionsliknande situationer. Övergripande resultat i avhandlingen är att projekten vill avdramatisera den byråkratiska kontrollen gentemot ungdomarna. Thunqvist

menar att i de enskilda samtalen används ett vardagligt och ungdomligt språk för att möta ungdomarna på vad de tror är deras nivå.

De ungdomsprojekt som han studerat i avhandlingen har en individorienterad inriktning, det vill säga att projekten syftar till att åtgärda individen istället för arbetsmarknaden. Om vi ser på avhandlingen ur ett socialt perspektiv förskjuts intresset från frågan om vilka ungdomarna är och deras inneboende egenskaper. Relevanta frågor bli istället hur de individer, som ingår i ungdomsprojekten blir tillskrivna identiteten som deltagare och vilken innebörd detta får i interaktionen. Enligt Thunqvist är detta en följd av ungdomsprojektens begränsade resurser, då ungdomsprojekten inte har de möjligheter eller resurser som fordras för att förändra de yttre förhållandena för ungdomarna att få ett arbete (Thunqvist 2003, s 223).

I avhandlingen framträder problematiken med att den individuella handlingsplanen, som i grunden är tänkt att lyfta fram individens behov och önskemål, istället speglar myndigheternas målsättning. Det långsiktiga perspektivet, som bör handla om ungdomarnas individuella framtidsplaner överges till förmån för kortsiktiga lösningar, detta på grund av kraven på aktivering av ungdomarna samt kraven på snabbt synliga resultat

4 Teori

Nedan kommer vi att redogöra för de teorier vilka ligger till vetenskaplig grund vid analysen av vårt empiriska underlag. De teorier som redogörs är Lösningsfokuserad samtalsmodell, Vägledningens process för rörlighet på arbetsmarknaden, Rogers klientcentrerade perspektiv samt Seligmans teori om inlärd hjälplöshet, vilka vi finner vara av väsentlig relevans för vår undersökning.

4.1 Lösningsfokuserad samtalsmodell

Att arbeta lösningsbyggande innebär att vägledaren samtalar om hur tillvaron skulle se ut för den sökande, när problemet är löst och utifrån det byggs lösningar, lösningar som är den sökandes egna. Det lösningsfokuserade arbetssättet har en inriktning på att förändra lösningen och titta på vad som fungerar för individen, med betoning på vad personen vill. Vägledaren fokuserar på sekvenser av vad som redan görs bättre och förstärker de positiva sammanhangen. Det lösningsfokuserade arbetssättet skiljer sig ifrån problemlösningssmodellen genom att den istället för att fokusera på att lösa problem, inriktar sig på att framställa lösningar. Fokus ändras från problem till lösning och istället för att granska problemet och fråga varför det har uppkommit, eller vilket ändamål det fyller, inriktar vägledaren sig på att finna lösningar (Berg och De Jong 2003, s 34).

Arbetar vägledaren utifrån ett lösningsfokuserat arbetssätt, måste han/hon träna sig på att upptäcka och använda lösningsmönster, till skillnad från problemmönster. Det är viktigt att använda sig av intervjumetoder, som lyfter fram individens resurser och kompetenser på ett effektivt sätt, så att undantagen till problemen belyses. Individens egna mål måste vara i fokus för att den sökande ska bli delaktig i förändringsarbetet. Lösningarna finns hos individen och vägledarens uppgift är att få den sökande att finna dessa inom sig. Berg och De Jong (2003) menar att vägledaren måste inta en icke vetande ställning, detta genom att använda en rad tekniker, såsom att lyssna och bekräfta individen. Det kan även innebära att ställa frågor på ett sådant sätt att individen leds in på lösningar, så att fokus i stället blir hur den sökande själv navigerar över sitt liv. De grundläggande faserna i den lösningsbyggande metoden är enligt Berg och De Jong följande:

- Beskrivning av problemet – Den sökande får beskriva sitt problem och vägledaren lyssnar med respekt och frågar inte efter detaljer, utan försöker att leda samtalet till nästa fas.

- Att utveckla välformulerade mål – Den sökandes får beskriva hur livet kommer att se ut när problemet är löst, samt hur livet kan vara annorlunda då problemen inte finns.
- Att leta efter undantag - Vägledaren frågar hur livet såg ut då problemet inte fanns i den sökandes liv eller när det var mindre allvarligt, samt vad eller vem det var, som gjorde att undantagen inträffade.
- Feedback som avslutning på samtalet – Samtalet avslutats med en sammanfattning där vägledaren berömmar den sökande och ger ett eller flera förslag. Den positiva responsen består av vad den sökande redan gör för att problemet ska lösas. Förslagen lyfter fram vad sökande skulle kunna göra mer av för att lösa problemet. Det är alltid viktigt att behandlare utgår från den sökandes egen referensram.
- Att utvärdera den sökandes framsteg – Vägledaren och den sökande utvärderar tillsammans hur det går för individen att nå lösningar på ett sätt som känns bra för den sökande.

I den lösningsfokuserade metoden strävar vägledaren efter att utforska den sökandes referensramar och identifiera de idéer, som individen kan använda för att skapa ett tillfredställande liv. Lösningsfokuserat arbetssätt är i grunden ett förhållningssätt där vägledaren har en uttalad tilltro till att individen har förmågan att äga sin egen lösning. Det är viktigt att få den sökande att förstå att livet innebär förändringar och att livet består av olika val, där våra handlingar är av stor betydelse. Berg och De Jong (2003) menar att det då är mer produktivt att fokusera på klientens styrkor där grundsynen är att alla individer har potential för att öka sin livskvalitet.

4.2 Vägledningens process för rörlighet i arbetslivet

För att en god vägledningsprocess ska genomföras krävs det att vägledaren har vissa grundläggande förutsättningar. Dessa karakteriseras av tron till att individen har förmågan samt viljan till att utvecklas genom vägledning. Individens mål, förutsättningar och kompetens är utgångspunkten i vägledningen. Individen måste vara motiverad för att vägledningen ska utföras och ge resultat. Det är betydelsefullt om individen har motivation och utifrån det skapar vägledaren förståelse med hjälp av sina kunskaper och kompetens, för att ge stöd till individen i arbetslivet. När en individ får möjlighet att beskriva och finna sin kompetens så upptäcks nya möjligheter och individen kan oftast mer än vad de själv tror.

De personer som har svårighet med inträdet på arbetsmarknaden kan tappa tron på sin kompetens samt sina möjligheter. Tidigare arbetserfarenheter är av stor betydelse för vilka

möjligheter individen ser på arbetsmarknaden. Det är därför av stor vikt att individen skapar bra arbetsvillkor så att denne inte stängs ute från arbetsmarknaden (Lantz 2006, s 31). För att underlätta inträdet på arbetsmarknaden kan vägledaren tillsammans med individen göra en handlingsplan. Vid en handlingsplan kan den sökande få tillfälle att pröva sin förmåga genom att ta ansvar för sin situation. Detta sker genom att personen är aktiv och tar eget ansvar för de möjligheterna till arbete eller studier i vägledningsprocessen. Besitter individen tydliga och självklara mål ökar motivationen och så även det personliga initiativet där individen med egen vilja och kraft sätter sina mål (Lantz 2006, s 58). Vägledarens arbete inriktas på att visa möjligheter istället för hinder och det underlättar om vägledaren har kunskaper om hur arbetsmarknaden ser ut samt hur system och regelverk fungerar. Detta för att skapa gynnsammare förutsättningar för vägen till arbete eller utbildning för individen. Vägledaren kan antingen dra nytta av sina kunskaper eller hänvisa till andra som vet mer inom det aktuella området.

4.3 Klientcentrerad terapi

Rogers utvecklade den klientcentrerade terapin som fick genomslagskraft under 1950-talet. Enligt honom var vägledarens uppgift att hjälpa individen att komma ur ett tillstånd av oro och osäkerhet. Rogers ansåg att alla individer är motiverade till att utveckla sin förmåga och för detta krävs en positiv självbild.

Enligt Rogers föds individen med positiva egenskaper och möjligheter och anser att det finns en grundläggande strävan att förverkliga dessa möjligheter (Schultz 1997, s 88). För att inleda ett motivationsarbete måste den sökande vara *latent motiverad*. Att vända en person från att vara *manifest till latent motiverad*, det vill säga från en misstänksamhet till att inge ett förtroende, blir en del av motivationsprocessen. I denna process är det viktigt att personen känner tillit i mötet med vägledaren. Rogers har delat in den psykoterapeutiska processen i sju stadier och de två första förefaller av intresse för motivationsarbetet. I det första stadiet kommer den sökande inte frivilligt till behandlingen och kan upplevas enbart diskutera yttre ting och inte sina egna inre känslor. Att diskutera yttre ting kan resultera i att personen intar en försvarsinställning för att skydda sig från smärtsamma eller obehagliga situationer. I det andra stadiet kommer individen frivilligt till behandlingen, men ingen förändring sker. I dessa skeden är det relevant att personen får hjälp med att finna sin dolda motivation och lära sig inse sina valmöjligheter mer konstruktivt än destruktivt. Det är vid den här tidpunkten motivationsarbetet från vägledaren påbörjas så personen finner förmågan att tro på sig själv igen. De personer som befinner sig i de två första faserna har oftast destruktiva tankar och en negativ självbild. I de fem andra faserna övergår individen från att vara latent motiverad till

manifest motiverad, då han/hon oftast själv finner lösningar på sina problem. I dessa fem faser är den sökande motiverad och samarbetar med samtalsledaren och uttrycker sina känslor öppet. Oftast har personer som befinner sig i denna fas en positiv självbild (Revstedt 2002, s 71).

Den klientcentrerade terapin kännetecknas av den sökandes egen förmåga till att lösa sina livsproblem med hjälp av en vägledare. En trygg och kravlös situation är av stor betydelse för den sökande i vägledningsprocessen samt att vägledaren undviker att ge direkta råd till klienten (Fahnér 1993, s 113).

4.4 Inlärd hjälplöshet

Lärandet ses oftast som något positivt, som leder till att individen utvecklas. Lärandet kan dock verka negativt på individen, vilket exempelvis kan leda till en passivitet, underordning eller till en inlärd hjälplöshet. Ellström (1996) tar upp de negativa aspekterna av lärandet. Enligt Ellström (1996) tillhandahåller samhället en mängd lärprocesser, som är både nedbrytande och skadliga för den lärande individen. Det negativa lärandet är oftast inte en medveten process utan något som sker på ett omedvetet plan. Konsekvenserna av det negativa lärandet kan ta uttryck i en inlärd hjälplöshet (Ellström, 1996).

Hjälplöshet är ett psykologiskt tillstånd som följs av att individen inte kan kontrollera det som händer och sker. En händelse är okontrollerbar när individen inte kan påverka den. När individen inte kan kontrollera viktiga aspekter av sitt dagliga liv, samt saknar inflytande över vad som kommer att hända i framtiden, kan detta resultera i en inlärd hjälplöshet (Seligman, 1975). En utlösande faktor av inlärd hjälplöshet är någon form av okontrollerad händelse, som lämnar djupa emotionella spår hos individen. Den okontrollerade händelsen kan exempelvis innebära ekonomiska svårigheter eller långvarig arbetslöshet, vilket bistår med en inlärd hjälplöshet, som påverkar andra delar i livet. Inlärd hjälplöshet består enligt (Seligman, 1975) av yttre och inre förhållande, specifika eller allomfattande, vilka kan bestå en långvarig eller kortvarig period i individens liv. Då individen exempelvis inbillar sig att okontrollerbarheten beror på att han/hon är ointelligent (inre) och att detta är ett allomfattande tillstånd, som kommer att bestå (långvarigt), blir konsekvensen att problemet påverkas i mer än en situation. Detta ökar risken för att den inlärd hjälplösheten består i en framtid.

Tre bristfaktorer som förknippas med inlärd hjälplöshet är att motivationen försvagas, den kognitiva förmågan om framtida framgång förstörs och emotionaliteten ökar. När motivationen försvagas uppstår en passivitet, vilken resulterar i att individen inte finner tilltro och vilja till att försöka. Att den kognitiva förmågan om framtida framgång förstörs innebär en svårighet att skilja på samband mellan handlingar och efterföljande händelser, vilket ökar risken för framtida misslyckande. När den emotionella känslan ökar medger individen en rädsla samt ångest för en händelse hon/han inte har kontroll över, vilket kan leda till djup nedstämdhet (Eysenck 2000, s 113).

5 Metod

För att fullfölja vårt syfte i undersökningsprocessen presenterar vi de metoder som vi använt och anser är relevanta för vår studie. I detta kapitel redogör vi för val av metod, urval, genomförande av intervjuer och enkäter. Vi avslutar avsnittet med undersökningens validitet och reliabilitet samt de etiska riktlinjer som styr vårt arbete.

5.1 Val av metod/intervjuer

I vår undersökning har utgångspunkten varit av kvalitativ karaktär. Med kvalitativt inriktad forskning menar Patel & Davidsson att datainsamlingen fokuserar på mjukdata i form av kvalitativa intervjuer och tolkande analyser. Kvalitativ metod är lämpligast att använda när man strävar efter en förståelse av människors upplevelser (Patel & Davidsson 2003, s 14). I hermeneutiken är avsikten att förstå andra människor och deras livssituation genom tolkningar av hur de uttrycker sig i tal, skrift och handling (Patel & Davidsson 2003, s 28). Fördelen med kvalitativa intervjuer anser vi i enighet med Steinar Kvale är deras öppenhet och flexibilitet (1997, s 22). I den kvantitativa metoden mäter och observerar man för att finna ett samband mellan det man vill studera och finna ett resultat i (Patel & Davidsson 2003, s 14). Detta föll sig inte av intresse för vår studie, då vi försökt få en djupare förståelse av handläggarnas upplevelser utav ungdomarnas motivation, samt hur de arbetar för att motivera ungdomarna.

Under en föreläsning om arbets- och utvecklingscentra blev vi intresserade av en vidare undersökning av verksamheten. I Malmö Stad finns det sex AUC kontor och vår avsikt var att besöka samtliga. Vi tog per telefon kontakt med samtliga verksamheter och presenterade våra planer. Endast fyra kontor hade möjlighet att ta emot oss och vi hänvisades till olika handläggare/coacher, vilka skulle besvara våra frågeställningar angående ungdomarnas motivation. Efter telefonkontakten med coacherna avsattes tid för ett personligt möte. Därefter gjordes ett utskick av intervjuguiden, (se bilaga 1) detta för att respondenterna skulle vara förberedda samt ges möjlighet till reflektion.

5.2 Val av metod/enkäter

Till ungdomarna valdes enkäter av kvalitativ karaktär (se bilaga 2). Enkätformuläret bestod av fyra frågor, detta för att frågorna inte skulle ta för lång tid att besvara. Enligt Patel & Davidsson (2003, s 82) kan ett flertal frågor leda till att personerna inte besvarar alla frågor. Innan vi påbörjade enkätfrågorna klargjorde vi syftet med vår studie, vilket hade betydelse (Trost 2006, s 15) för hur vi formulerade frågorna. Enkätformuläret behandlade frågor

angående ungdomars upplevelser av verksamhetens studie- och yrkesvägledning, samt vad de önskade få ut av den. Enkätformuläret avslutades med att deltagarna gavs möjlighet till egna kommentarer. Avsikten med detta var att det kunde uppkomma information som kunde ha relevans för vår undersökning. Med enkäterna bifogades ett missivbrev med en beskrivning av oss samt vårt syfte med studien. Enligt Trost (2006, s 93) ska missivbrevet se inbjudande ut med en kort beskrivning av den eventuella studien. Missivbrevet ska motivera den tilltänkta svararen att läsa och därefter besvara frågorna i enkäten. Då vi ville få in så många svar som möjligt försökte vi göra enkäten och missivbrevet så tilltalande som möjligt.

5.3 Urval

Genom att undersöka dels handläggares upplevelser av deltagarnas motivation, dels ungdomarnas förväntningar på verksamhetens studie- och yrkesvägledning, ville vi få ett bredare perspektiv av verksamheterna. I urvalsprocessen intervjuade vi sex handläggare, vilka arbetade med ungdomar på fyra AUC kontor. Vår ambition var att medverka under verksamhetens informationsmöten för att därifrån dela ut våra enkäter och därefter samla in dem. Handläggarna ansåg inte att detta vara en bra ide, då verksamheten inte genomförde informationsmöten endast med ungdomar. Handläggarna föreslog istället att de kunde dela ut enkäterna. Om enkäterna delades ut slumpmässigt eller till utvalda ungdomar kan vi inte redogöra för. 50 enkätformulär delades ut av handläggarna, till ungdomar i åldern 18-25 år. Av de 50 utdelade enkäterna blev 42 enkätsvar insamlade.

5.1.1 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna ägde rum på AUC och spelades in på band under samtycke av respondenten. Under intervjuerna följde vi en intervjuguide och ställde öppna frågor samt följdfrågor beroende på intervjupersonens svar. Våra intervjuer bestod av en låg grad av standardisering som oftast förekommer i kvalitativa intervjuer där intervjupersonen ges utrymme att svara med egna ord (Patel & Davidsson 2003, s78). Intervjuerna med handläggarna genomförde vi var för sig, då handläggarna enbart hade möjlighet att medverka på samma dagar och närliggande tider. Enligt Trost (2000, s 22) framställs ett bättre resultat då intervjuaren visar empatiförmåga angående personers olika sätt att resonera. Detta valde vi att ta hänsyn till under intervjuerna. Intervjuerna med handläggarna tog 45-90 minuter. Anledningen till den varierande samtalslängden var att tre av handläggarna på grund av tidsbrist, endast kunde avvara 45 minuter. Efter intervjuerna transkriberades samtalen. Detta genomförde vi tillsammans för att se vilka svar vi erhållit, därefter gjordes sammanställningen av resultatet.

5.1.2 Genomförande av enkäter

Vid telefonkontakten med handläggarna frågade vi om det var möjligt att verksamhetens deltagare kunde medverka i vår studie och att besvara enkätfrågorna. Då vi inte själva kunde dela ut formulären tilldelades handläggarna enkäterna. När formulären överlämnades bifogades även kuvert där deltagarna kunde lägga sina svar. Av de fyra kontoren som deltog i undersökningen tog två kontor emot 25 enkäter vardera, och vid ett senare tillfälle skulle vi återkomma för att hämta enkätsvaren. Vi gavs möjlighet att träffa några utav deltagarna som medverka i studien. De ungdomar vi kom i kontakt med på ett av kontoren besvarade enkätformulären. Tanken med enkäterna var att deltagarnas svar skulle behandlas anonymt, samt att endast vi skulle ha tillgång till de angivna svaren. Enligt Jan Trost (Enkätboken 2006, s 72) beskrivs två svårigheter med öppna svarsalternativ i enkätformulär, dels att handstilen kan vara oläslig. Den andra svårigheten kan uppstå då en svarande är osäker på vad denne ska svara i enkäten, vilket kan resultera i ett tomt formulär. Vi valde därför att göra ett tydligt enkätformulär för att undvika missuppfattningar.

5.1.3 Validitet och reliabilitet

När information av kvantitativ art samlas in vill forskaren säkerställa undersökningens validitet och reliabilitet, det vill säga att han undersöker det som han avser att undersöka samt att han gör det på ett tillförlitligt sätt (Patel & Davidson 2003, s 98). Vid kvalitativ undersökning är ambitionen att tyda och förstå, att skildra uppfattningar eller att finna företeelser. Av dessa anledningar blir begreppen validitet och reliabilitet svåra att använda i en kvalitativ forskning. Begreppen validitet och reliabilitet är oftast sammanflätade i den kvalitativa forskningen, vilket medför att reliabilitet sällan används (Patel & Davidson 2003, s103). Validiteten får istället stå för hela forskningsprocessen. Om en enkät uppfattas som reliabel går inte att säkerställa förrän den blivit besvarad. Det är lätt att enkäten missuppfattas eller att personen inte besvarar alla frågor, vilket inte framgår förrän materialet blivit insamlat (Patel & Davidson 2003, s 102).

Enligt Patel och Davidson (2003) är ett sätt att försäkra sig om reliabiliteten att spela in intervju svaren på band, för att sedan lyssna på dem tills forskaren verkligen uppfattat vad som sagts. För att säkerställa validiteten i en kvalitativ undersökning strävar forskaren efter hög validitet genom hela forskningsprocessen (Patel & Davidson 2003, s103). Vi anser att vi uppnått validitet i vår undersökning genom att undersöka det vi tänkt oss, bland annat med hjälp av en intervjuguide. Vi är medvetna om att intervjufrågorna kan påverka respondenternas svar och valde därför att använda ett flertal öppna frågor samt följdfrågor.

Eftersom vi har spelat in samtliga intervjuer på band anser vi även att vi uppnått god reliabilitet.

5.1.4 Etiska riktlinjer

I vår undersökning anser vi att de etiska riktlinjerna varit betydelsefulla. Vi har därför tagit del av de fyra forskningsetiska principer i den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen. Meningen med *informationskravet* är att vi informerar individerna som medverkar i undersökningen om vår avsikt med studien. *Samtyckeskravet* medför att individerna själv avgör om dem vill delta efter vi informerat om undersökningens betydelse. Vi har även tagit del av *nyttjandekravet* genom att endast använda uppgifterna i forskningen. Vår ambition med undersökningen var att garantera intervjupersonernas anonymitet och att inte skada någon enskild individ. Vi har därför gett samtliga individer som medverkat i undersökningen fingerade namn och på så sätt har vi tagit del av *konfidentialitetskravet* (www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf).

Ett dilemma som vi ställdes inför är urvalsprocessen av ungdomarnas medverkan i enkäterna. Då handläggarna gjorde urvalet av ungdomarna är vi medvetna om att detta kan ha påverkat vårt resultat, då de kan ha valt individer som är positivt inställda till verksamheten. Vi tog ställningstagandet att låta handläggarna hjälpa oss eftersom alternativet hade varit att inte få några svar överhuvudtaget. Ett annat dilemma var insamlandet av enkäterna som drog ut på tiden. Detta kan bero på att handläggarna, på grund av tidsbrist glömde bort formulären.

6. Resultat

6.1 Resultat av intervjuerna med handläggarna

Vi redovisar resultatet av intervjuerna disponerat i temaområden, vilka grupperas utifrån kärnan i forskningsfrågorna. Respondenterna omtalas med fingerade namn, intervjupersonerna har vi valt att kalla Lena, Agnes, Malin, Sara, Marita och Linda. Vi redogör för vad respondenterna uttryckt i intervjuerna och använder citat för att stärka en del yttranden, vilket höjer validiteten i undersökningen.

6.1.1 Beskrivning av respondenterna

Lena är utbildad socionom och har sedan examen år 2004 arbetat på Arbets- och utvecklingscentra. Agnes tog sin examen som personalvetare år 2005. Sedan var hon var arbetslös ett år och blev därefter verksam på Arbets- och utvecklingscentra. Malin tog studie- och yrkesvägledarexamen år 1999 och har arbetat på Arbets- och utvecklingscentra sedan dess. Sara är utbildad studie- och yrkesvägledare och tog examen år 1993. Därpå arbetade hon på en gymnasieskola fram tills anställningen på Arbets- och utvecklingscentra år 2001. Marita tog examen till studie- och yrkesvägledare år 1994. Därpå arbetade Marita med ungdomar i olika projekt och har varit verksam på Arbets- och utvecklingscentra sedan starten år 2000. Linda har studerat enstaka kurser i sociologi samt psykologi och har sedan januari 2007 arbetat i verksamheten.

6.1.2 Stöd och hjälp

Vad respondenterna generellt erbjuder deltagarna för stöd och hjälp är deras samtalsfärdigheter. Intervjudeltagarna är samtliga noga med att markera att de lyssnar aktivt på deltagarens berättelse innan arbetet fortskrider. Samtliga respondenter betonar på olika sätt, vikten av att fokusera på individens möjligheter istället för hinder. Det påtalas även att deltagarna bör bli medvetna om vad de vill, så att handläggaren och deltagaren tillsammans ska kunna arbeta mot ett mål. De respondenterna som inte är studie- och yrkesvägledare berättar att de bokar en tid till en av verksamhetens studievägledare om en deltagare är i behov av extra väglednings insatser. Lena berättar att hon lyssnar aktivt på deltagarens historia innan hon tillsammans med deltagaren gör en handlingsplan. Lena har för vana att alltid boka in en tid till någon av verksamhetens studievägledare åt sina deltagare och påtalar att behovet av studie- och yrkesvägledning är stort. Vidare berättar Lena följande:

Det är viktigt att ställa frågor som hjälper deltagarna att se möjligheter så att de inte förblindar sig i problemen. Det är trots allt deltagaren själv som styr över sitt liv och det är viktigt att han eller hon inser det.

Agnes och Malin berättar att det viktigaste stödet de kan erbjuda sina deltagare är deras samtalsfärdigheter. Vidare berättar de att den hjälpen deltagarna får är studie- och yrkesvägledningen. Detta för att finna vad som passar individen utifrån dennes möjligheter, kunskaper och situation. Vidare säger Malin följande:

Jag lägger vikten på vad deltagaren har gjort tidigare och vad som har fungerat bra då. Det gäller att göra mer av det som redan fungerar och om det inte fungerar, så får vi göra något annat.

Sara och Marita svarar att deltagaren måste bli medveten om vad han/hon söker innan det gemensamma arbetet kan fortskrida. Båda framför tydligt studievägledningens betydelse i detta. För att deltagarna ska känna att de får det stödet och den hjälpen som de är i behov av är det viktigt att de behandlas individuellt. Sara berättar följande:

En klassisk fråga som ungdomarna ställer vid första mötet är: Vilka yrkesutbildningar finns? Då brukar jag fråga deltagaren: Vad är det du vill? Deltagarna måste ha någon form av riktning på vad han/hon vill annars är det svårt att börja leta. Jag försöker ställa utredande frågor som visar vad deltagaren är intresserad av.

Linda berättar att hon stödjer deltagaren genom att göra en planering tillsammans med deltagaren för att hjälpa denne mot studier eller arbete.

6.1.3 Motivationsarbetet

Generellt för samtliga respondenter var att de utför motivationsarbete i olika former av samtal. Genom samtalen försöker respondenterna stärka motivationen hos de deltagare, som har förlorat tron på sin kapacitet till att få ett arbete. Tydligt framhålls vikten av att tro på deltagarnas vilja och förmåga till att arbete eller studera. De intervjuade betonar även vikten av att trivas med sitt arbete för att möjliggöra en motivationshöjning hos deltagaren. Detta då problem på arbetsplatsen leder till problem i arbetsgruppen, vilket tydligt visar sig i mötet med deltagarna. Lena berättar att hon tycker det är viktigt, som anställd att vara motiverad i sitt arbete och trivas i mötet med deltagarna, detta för att kunna hjälpa deltagaren att hjälpa sig själv. Den viktigaste delen i motivationsarbetet är enligt Lena att visa deltagaren tilltro så

att han/hon känner sig motiverad till att ta sig vidare. Vidare utgår Agnes från värdegrunden, att individen har förmågan att själv ta ansvar för sitt liv. Detta är enligt Agnes viktigt att tydliggöra, för att deltagaren ska bli motiverad till att vilja ta sig vidare i livet. Även Malin säger att handläggarens tro på deltagarens förmåga, är av stor betydelse i det motivationshöjande arbetet. Malins skildring skiljer sig dock från de övriga, då hon understryker följande:

Det är viktigt att visa en tro på deltagarens förmåga och vilja till att arbeta, men det är minst lika viktigt att kunna skicka individen vidare när jag känner att mina kunskaper brister.

Vidare berättar Marita att utgångspunkten i motivationsarbetet är inställningen till att alla individer har en inre motivation. Dock är inte alla individer i kontakt med sin motivation och tyngdpunkten i hennes arbete blir därför att medvetandegöra deltagarna om denne. Även Marita pekar på vikten av att tro på deltagarens förmåga och kapacitet. Sara är av motsatt hållning och berättar följande:

Det är viktigt att inte ha för stora förväntningar på deltagarna. Jag har en del ungdomar som påbörjat en utbildning och första veckorna har de varit väldigt positiva. En månad senare avbryter han/hon utbildningen.

Sara menar att om det ställs för höga krav på deltagarna är det lätt att de känner en hög press, vilket resulterar i att deras prestation hämmas. Därför är det enligt Saras mening bättre att motivationsarbetet sker i en lugn takt, så att deltagaren känner att arbetar utgår från dennes förutsättningar. Utöver detta upplevde både Sara och Marita en stor självständighet i sitt arbete med deltagarna, vilket de ansåg underlätta motivationsarbetet. Lindas inställning skiljer sig markant med de övriga intervjupersonerna. Detta då Linda i mötet med de omotiverade deltagarna, anser att det mest effektivaste tillvägagångssättet är att medvetandegöra deltagaren om varför denne är inskriven i verksamheten.

När ungdomarna inte dyker upp på avtalad tid eller inte deltar i verksamhetens aktiviteter blir jag tvungen att hota med att dra in deras bidrag. Deltagarna är trots allt här för att de går på försörjningsstöd. Jag brukar fråga deltagaren om det är okej att få bidrag utan någon sysselsättning.

6.1.4 Upplevelser av deltagarnas motivation

Generellt för samtliga respondenter är uppfattningen av att deltagarna är motiverade i varierande grad. Intervjupersonerna är överens om att deltagarnas varierande motivation kan bero på deltagarens upplevelse av hänvisningen till AUC som tvång eller möjlighet. Även verksamhetens utbud av aktiviteter kan vara en av anledningarna till den varierande motivationen, då det givna utbudet inte faller alla i smaken. Den generella uppfattningen är även att de individer, som innehar motivationen har större möjlighet till sysselsättning. Detta då de är aktiva i sitt arbetssökande och därför får arbete omgående. De omotiverade deltagarna är mindre aktiva i sitt arbetssökande, vilket får till följd att arbetsmarknadsinträdet förlängs. Lena berättar följande:

De motiverade ungdomarna får arbete ganska omgående. Den långvariga gruppen är de ungdomar som inte är så aktiva i sitt arbetssökande och oftast är det denna grupp som ser hinder före möjligheter.

Agnes menar att ungdomarna är motiverade i olika grad men inte alltid av det utbud som verksamheten har att erbjuda. Vidare belyser Malin deltagarens uppfattning av hänvisningen till verksamheten, likt tvång eller möjlighet. Malin belyser även problematiken med att få de deltagare, som upplever hänvisningen till verksamheten likt tvång, att dyka upp på avtalad tid. Sara anser att ungdomarna förändras med tiden och hon berättar hur somliga deltagare är aktiva omedelbart, medan det tar längre tid för andra deltagare att förstå vad det gemensamma arbetet går ut på. Sara understryker att även de omotiverade deltagarna i slutändan blir motiverade. Marita belyser deltagarnas varierande verklighetsuppfattning och berättar följande:

Hos somliga trillar polletten ner ganska omgående och de förstår att de måste vara aktiva och skaffa sig ett jobb för att bli självförsörjande. En del av mina deltagare har varit bidragsberoende under långa perioder och har lågt självförtroende. Det är svårt att få dem ut på arbetsmarknaden och det krävs mycket arbete för att få dem motiverade.

Vidare säger Linda att deltagarens verklighetsförankring är det som avgör hur motiverad individen är. Däremot skiljer sig hennes svar från de övriga respondenterna och hon berättar följande:

Finns verklighetsförankringen har jag aldrig upplevt att det har varit några problem med motivationen. Men det finns vissa deltagare som ser detta som en form av social institution dit de går för att träffa vänner eller andra bekanta och oftast är det de som är mindre motiverade.

Linda berättar även att det är viktigt att förtydliga för deltagarna att målet är självförsörjande, så att inte ungdomarna förväntar sig att verksamheten ska uppfylla deras drömmar.

6.1.5 Hinder i motivationsarbetet

Trots att de svårigheterna, som intervjupersonerna framhåller med motivationsarbetet är vitt skilda, kan vi ändå se några återkommande företeelser. Vad samtliga respondenter framhåller är svårigheten med att motivera de individer, som saknar viljan till arbete eller studier. Har deltagaren inte viljan försvåras respondenternas arbete. Om deltagaren har viljan blir handläggarnas arbete mindre svårt. Intervjupersonerna framhåller även att de vet vad motivationsarbetet innebär samt vad som krävs för att lyckas, samtidigt är de medvetna om att deras tid och förmåga inte alltid räcker till. Lena framhåller ytterligare en aspekt ur situationen och berättar följande:

Ibland är det svårt att bedriva vägledning på individuell nivå. Jag ska vägleda samt motivera ungdomarna men samtidigt kan jag hota med att dra in deras bidrag.

Vidare uppfattar Agnes de omotiverade individerna som ett stort hinder för att lyckas i sitt arbete och uttrycker följande:

Motivationsarbetet känns tungt. Jag hade helst sett att de omotiverade deltagarna hade skickats vidare till någon annan myndighet, då hade jag kunnat fokusera på de motiverade ungdomarna i stället och mitt arbete hade blivit mycket enklare

Malin framhåller att hon på grund av tidsbrist inte har möjlighet att utröna hur motiverad en individ är. Detta då arbetet kräver ingående samtal med individen, vilket Malin inte har tid till eftersom hon har många deltagare. Sara och Marita betonar problematiken med att få deltagarna självförsörjande i kombination med det motiverande arbetet. Detta då motivationsarbetet kräver mer insatser vilket upplevs som en svårighet, då deltagaren ska befinna sig i någon form av aktivitet fortast möjligt. Lindas svar skiljer sig från de övriga då hon inte upplever några hinder i det motiverande arbetet och uttrycker följande:

Att vi har regler och riktlinjer för hur vi ska arbeta samtidigt som vi ska motivera ungdomarna behöver inte nödvändigtvis krocka. Jag kan ju inte sitta här i två år och motivera dem utan det gäller att arbeta med motiveringsarbetet samtidigt som man ser snabba och vettiga löningar.

6.2 Resultat av enkäterna med ungdomarna

Vi har valt att redovisa resultatet av enkätundersökningen i temaområden, vilka grupperas utifrån kärnan i forskningsfrågorna. Vi refererar till vad respondenterna svarat i enkäterna och använder citat för att förstärka en del uttalanden vilket höjer validiteten i studien.

6.2.1 Vad deltagarna önskar få ut av studie- och yrkesvägledningen

Vad samtliga deltagare beskriver är att de vill ha råd och information om olika utbildningar, yrken och arbeten. Några deltagare vill ha konkret hjälp med ansökan till olika utbildningar, CV skrivning, intervjuträning och studiemedel. Övervägande skriver även deltagarna att studie- och yrkesvägledaren ska ge information om sådant, som individen inte visste tidigare och vara behjälplig i individens arbetssökande.

Studievägledaren ska ge mig bra information och tala om för mig hur jag skall göra men även hjälpa mig med hur jag går tillväga när jag söker jobb.

6.2.2 Studie- och yrkesvägledningens betydelse

Av de 42 enkätformulär, som inkommit hade 12 av deltagarna haft vägledningssamtal med verksamhetens studie- och yrkesvägledare. Totalt var det 30 deltagare, som inte hade haft något samtal med en studie- och yrkesvägledare.

Utav de 30 deltagare som inte hade haft samtal med studie- och yrkesvägledaren, ansåg 11 deltagare att de inte behövde studie- och yrkesvägledning. Det framkom att deltagarna redan visste vilken utbildning eller vilket arbete de var intresserade av. Utav de 11 deltagarna var det en som inte visste vad en studievägledare gör eller vilken hjälp han/hon kan få av denne.

Jag behöver ingen hjälp av en studie- och yrkesvägledare, vet inte riktigt vad de gör.

Jag får den hjälp jag behöver av min handläggare och det räcker.

Utav de 30 deltagare som inte hade bokat vägledningssamtal, uppger 19 deltagare att de var i behov av studie- och yrkesvägledning, varav tio deltagare redan hade bokat samtal och de övriga nio deltagarna skulle boka ett samtal. Majoriteten av de ungdomarna som var i behov av vägledning hade ingen fullständig gymnasieutbildning.

6.2.3 Hjälpt/inte hjälpt

Av de 12 deltagarna som hade haft samtal med verksamhetens studie- och yrkesvägledare ansåg tio deltagare att vägledningen hade hjälpt dem. Två deltagare ansåg sig inte ha haft någon hjälp av studie- och yrkesvägledningen.

De tio deltagarna som tyckte sig ha haft hjälpt av studie- och yrkesvägledningen ansåg att den givit dem insikt om vilka alternativ, i form av studievägar och yrkesmöjligheter som kan erbjudas utifrån deras möjligheter, kunskaper och situation. Deltagarna påpekade även att de fått information om utbildningars innehåll, yrkesinformation, antagningsregler, studiemedel och betygvalidering vilket hade uppfyllt deras syfte med studie- och yrkesvägledningen. En av deltagarna framhävde att studievägledningen hade hjälpt henne/honom att klargöra hur de tog sig fram till önskvärd utbildning eller yrke och berättar följande:

Jag har fått tips och hjälp med att hitta information om olika yrkesutbildningar och antagningsregler som jag är intresserad av och det har varit mycket bra.

Vidare beskriver en annan deltagare hur vägledningen förstärkte hans/hennes känsla av ha kontroll över sitt liv.

Vi prata om mina tankar om utbildning och om vilka sidor jag har som är bra till den utbildningen som jag vill gå. Efter vägledningen kände jag mig jätte säker på vilken utbildning jag skulle gå.

De två som ansåg att studie- och yrkesvägledningen inte hade varit till hjälp uttrycker följande:

Studievägledaren kunde inte hjälpa mig med råd och tips om den utbildningen som jag var intresserad av så han/hon skickade mig till Infoteket.

Studievägledaren ställde för höga krav på mig och tyckte att jag själv skulle söka information om det yrket som intresserade mig. Det var svårt att själv hitta rätt information och till slut tappade jag intresset.

6.2.4 Deltagarnas övriga kommentarer

16 deltagare hade tillagt egna kommentarer. Samtliga beskriver att de är nöjda med relationen till sin handledare. Deltagarna skriver att de på olika sätt har blivit bemötta med vänlighet,

förståelse och respekt. Sex deltagare kommenterade den traditionella Arbetsförmedlingen i förhållande till AUC:s verksamhet, där samtliga betonar vikten av att bli hörd.

Jag är jätte nöjd med min handläggare. Hon förstår mig och visar verkligen att hon bryr sig. Hon har verkligen försökt att hjälpa mig. På Arbetsförmedlingen var det ingen som lyssnade eller brydde sig.

Jag blev inskriven här och träffade min coach, tre veckor senare hade jag en praktikplats. Jag får den hjälp som jag behöver av min coach och jag kan ringa när jag vill. Hon lyssnar alltid.

7 Analys/diskussion kring resultaten

Vårt syfte med detta examensarbete är att betrakta hur ungdomar upplever studie- och yrkesvägledningen på AUC kontoren i Malmö. Vidare vill vi undersöka hur handläggare/coacher på AUC upplever motivationen hos de sökande samt hur de arbetat för att motivera ungdomarna. Detta har vi fått en större inblick i genom våra kvalitativa intervjuer och enkätformulär, dock är vi medvetna om att vår studie inte är generaliserbar. Vi kommer att analysera våra resultat i temaområden utifrån vår forskning samt teoribakgrund. Våra personliga tankar ges utrymme i analysen genom påvisande av sammanhang mellan resultat och forskning samt den teoretiska bakgrunden.

7.1 Analys samt diskussion kring resultaten av intervjuerna med handläggarna

7.1.1 Stöd och hjälp

Arbetsmarknadsinsatserna på AUC ska vara mer individcentrerade än vad som är fallet i traditionell arbetsförmedling, vilket innebär att verksamheten fokuserar på att se till att den arbetssökandes eget intresse av arbete eller utbildning blir den väsentligaste uppgiften. Det har framkommit i undersökningen att individcentrering inte är ett självklart faktum. Dock fanns den med i AUC: s grundtanke från begynnelsen. Vi finner att individcentreringen är en grundläggande del som bör bevaras, detta då det är betydelsefullt för välbefinnandet att bemötas som en speciell individ av personer i ens närhet. Detta förtydligas även i vår undersökning då två av respondenterna betonar vikten av att behandla deltagarna individuellt.

Respondenterna i vår undersökning betonar att de fokuserar på deltagarnas möjligheter i stället för hinder. En av respondenterna uttalar att hon fokuserar på vad individen har gjort tidigare i sitt liv och på vad som fungerade bra i de situationerna. Enligt Berg och De Jong (2003) har det lösningsfokuserade arbetssättet en inriktning på att förändra lösningen och titta på vad som fungerar för individen. Vägledaren fokuserar på sekvenser av vad som redan görs bättre och förstärker de positiva sammanhangen, vilket stämmer väl med vad intervjupersonerna i undersökningen berättar. Vi anser att den lösningsfokuserade metoden är en effektiv modell, detta då fokus hamnar på kvaliteter istället för kvantiteter. Den lösningsinriktade modellen har fokus på framtiden, vilket bidrar till att svåra diskussioner om tidigare problematiska tillstånd undviks.

Enligt Berg och De Jong (2003) är det viktigt att vägledaren använder sig av intervjumetoder, som lyfter fram individens resurser och kompetenser på ett effektivt sätt, så att undantagen

till problemen belyses. Detta bekräftas utav en av respondenterna i vår undersökning, som berättar att hon ställer frågor på ett sådant sätt, så att deltagarna ser sina möjligheter istället för att förblinda sig i problemen. Vidare berättar två av respondenterna att deltagarna erbjuds studie- och yrkesvägledningen för att dem ska finna vad som passar dem utifrån deras möjligheter, kunskaper och situation. Detta för att arbetet ska kunna fortskrida mot det eventuella målet. Även Berg och De Jong (2003) anser att individens egna mål måste vara i fokus för den sökande ska bli delaktig i förändringsarbetet. Vi tror att sannolikheten är större att motivationen hos deltagarna ökar om de själva får vara delaktiga i hur de ska uppnå sina mål.

I enlighet med Berg och De Jong (2003) betonar respondenter vikten av en särskild kompetens, och en sådan kompetens är att ge stöd åt klientens berättelse. Samtliga respondenter betonar att dem lyssnar aktivt på individens historia innan arbetet fortskrider. Med hjälp av denna kompetens samt genom att ställa frågor, som får individen att se sina möjligheter, försöker intervjupersonerna göra deltagarna medvetna om att det är de själva som styr över sina liv. Respondenterna avslutar arbetet genom att tillsammans med deltagaren göra en handlingsplan. Denna skulle kunna likställas med den utvärdering, som vägledaren avslutar samtalet med i den lösningsfokuserade metoden.

7.1.2 Motivationsarbetet

Respondenterna i vår undersökning framhåller vikten av att tro på deltagarnas förmåga samt vilja till att arbeta eller studera. Enligt Lantz & Friedrich (2006) krävs det att vägledaren har vissa grundläggande förutsättningar för att en god vägledning ska kunna genomföras. Dessa karakteriseras av tro, hopp och en drivkraft till att individen har förmågan samt viljan till att utvecklas genom vägledning. Detta stämmer väl in med respondenternas yttrande, då de tydliggör för deltagaren att de tror på dennes förmåga, kapacitet samt vilja till att arbeta eller studera. Detta tydliggörs för att förstärka motivationen hos de deltagare, som har förlorat tron på sin kapacitet till att få ett arbete. Enligt Lantz & Friedrich (2006) krävs det att individen är motiverad för att vägledningen ska kunna genomföras med givna resultat. Delar av AUC: s deltagare brister i motivationen, vilket framkommer i vår studie. Naturligtvis uppstår den bristande motivationen i varierande grad, dock är vår uppfattning att motivationsarbetet är den största utmaningen för respondenterna i vår undersökning. Tolkningen förstärks då en av respondenterna uppfattar de omotiverade individerna, som en stor svårighet för att lyckas i sitt arbete. Respondenterna i undersökningen påtalar även svårigheterna i att vägleda de individer, som saknar viljan till arbete eller studier. Det framställs som att vilja är något en individ antingen besitter eller ej, samt att problematiken ligger i att utröna viljans existens.

Om deltagaren inte har viljan försvåras tydligt respondenternas arbete, har däremot deltagaren viljan blir respondenternas arbete mindre svårt.

Enligt Berg och De Jong (2003) är lösningsfokuserat arbetssätt i grunden ett förhållningssätt där vägledaren har en uttalad tilltro, till att varje människa har förmågan att äga sin egen lösning. Detta bekräftas utav två av respondenterna i vår undersökning, som betonar vikten av att tro på individens förmåga att personligen ta ansvar för sitt liv. Detta är viktigt att tydliggöra för att deltagaren ska bli motiverad till att ta sig vidare i livet. Vi anser att det är viktigt att individen förstår att livet innebär förändringar, som består av olika val, där våra handlingar är av stor betydelse.

7.1.3 Upplevelser av deltagarnas motivation

I studien framgår tydligt att uppfattningen, avseende hur pass motiverad individen är i relation till sitt arbetssökande, är starkt kopplat till deltagaren syn på återopandet till AUC, som ett tvång eller som en möjlighet. Vår inställning är att den individuella motivationen är den avgörande faktorn vad gäller ungdomarnas syn på sina möjligheter att få ett arbete. Hur deltagarna uppfattar återopandet till AUC som ett tvång eller som en möjlighet, tror vi är sammankopplat med hur länge deltagaren har varit arbetslös och därmed bidragsberoende. Enligt Seligmans (1975) teori uppstår en inlärd hjälplöshet i situationer då individen inte kan påverka händelseförloppet, som till exempel vid ekonomiska svårigheter eller vid långvarig arbetslöshet. Majoriteten av AUC: s deltagare är remitterade från Arbetsförmedlingen, vilket kan vara en förklaring till att deltagarna är motiverade i varierande grad. De deltagare som är långtidsarbetslösa har varit bidragsberoende under en längre period, vilket kan leda till lågt självförtroende, som i sin tur leder till en låg motivation för att söka sig ut på arbetsmarknaden. Enligt Seligman (1975) är risken, då individen befinner sig i ett långvarigt tillstånd av inlärd hjälplöshet att tillståndet blir permanent. Respondenterna i undersökningen påtalar att motivationsarbetet med en del individer blir mer tidskrävande. Dessa deltagare kan i enlighet med Seligmans teori (1975) vara långvarigt arbetslösa individer, där arbetslösheten har lett till att tillståndet blivit mer eller mindre permanent. En av respondenterna i vår undersökning berättar att de deltagare, som har varit bidragsberoende under längre perioder oftast kräver mer motivationshöjande insatser. Detta då den långa bidragsperioden oftast har lett till ett lågt självförtroende.

Rogers (Schultz Larsen 1997) beskriver i sin psykoterapeutiska process att deltagaren i det första stadiet inte kommer till behandlingen frivilligt. Även detta kan kopplas till de deltagare som ser hänvisningen till AUC som ett tvång, varpå de saknar motivationen i sitt sökande

efter en lämplig sysselsättning. Detta bekräftas utav en av respondenterna i undersökningen, som berättar om svårigheterna med att få de deltagare, som upplever hänvisningen till verksamheten likt tvång, att dyka upp på avtalad tid. I det andra stadiet kommer individen självmant dock sker ingen förändring, vilket kan kopplas till deltagarnas passivitet. Det är vid den här tidpunkten motivationsarbetet från vägledaren påbörjas för att individen ska finna förmågan att tro på sig själv igen. Respondenterna beskriver att de utför motivationsarbete i olika former av samtal samt att de i mötet med deltagarna, innehar uppfattningen att alla individer har en inre motivation. Rogers (Schultz Larsen 1997) tror att alla individer är motiverade till att utveckla sin förmåga men för detta krävs en positiv självbild. Vi anser att det ligger ett stort värde i respondenternas förmåga att motivera deltagarna. Individens möjligheter till en etablering på arbetsmarknaden ökar sannolikt då dennes självkänsla höjs. Dock tror vi att motivationsarbetet blir tyngre, då deltagarna i verksamheten inte fritt kan nyttja de insatser och aktiviteter som tjänar deras individuella syfte och intresse. Respondenterna nämner att en del deltagare har motivationen, dock inte till det utbudet som erbjuds i verksamheten.

Individens inlärningsförmåga, kan enligt Ellström (1996) uppträda i både positiv och negativ riktning. Under den positiva inlärningen utvecklas individen medan den negativa aspekten leder till en passivitet där motivationen försvagas. Respondenterna i vår studie påtalar att deltagarna efter inskrivandet på AUC är mer eller mindre aktiva. Vidare framgår att de motiverade ungdomarna får arbete relativt omgående. De deltagare som ser remitterande till verksamheten som en möjlighet, blir kopplat till Ellströms (1996) teori de individer, som innehar en positiv inlärning. Dessa individer blir därmed aktiva och de utökar sina chanser till att få ett arbete. I studien framgår även att den grupp, som har svårigheter att ta sig in på arbetsmarkanden oftast är de ungdomar, som inte är så aktiva i sitt arbetssökande samt att det vanligtvis är denna grupp som ser hinder före möjligheter. Vidare påtalar även Lantz & Friedrich (2006) att personer som har svårighet med inträdet på arbetsmarknaden kan ha tappat tron på sin kompetens. De deltagare som upplever remitterandet till AUC likt tvång, är kopplat till Ellströms (1996) teori de individer, som har en negativ inlärning, vilket leder till en passivitet där motivationen försvagas. När motivationen försvagas blir resultatet att individen varken finner någon tilltro, eller vilja till att försöka. Enligt Seligmans (1975) teori sänks deltagarnas kognitiva förmåga, vilket medför svårigheter i fråga att skilja på samband mellan handlingar och efterföljande händelser. Detta bekräftas även av våra respondenter och de berättar att de speglar deltagarens berättelse, så att denne kan förändra sin självbild. De påtalar även vikten av att deltagaren blir medveten om eventuella handlingsmönster för att arbetsprocessen ska kunna fortskrida.

7.1.4 Hinder i motivationsarbetet

I vår undersökning framgår att respondenterna är medvetna om vad motivationsarbetet innebär samt vad som krävs för att lyckas, dock är de medvetna om att deras tid och förmåga inte alltid räcker till. Problematiken med att få deltagarna självförsörjande i kombination med det motivationshöjande arbetet belyses också i vår undersökning. Det motivationshöjande arbetet kräver mer insatser vilket kan bli svårt, då deltagaren ska befinna sig i någon form av aktivitet fortast möjligt. Vår tolkning av problematiken i detta avseende kan tyda på att det humana hänsynstagandet hamnar i skymundan, i kommunens ansträngningar att minska bidragsberoendet. Här framträder problematiken med det individcentrerade arbetssättet, som i grunden är tänkt att lyfta fram individens behov och önskemål, istället speglar myndigheternas målsättning. I avhandlingen *Samtal för arbete* (Thunqvist 2003) framgår att det långsiktiga perspektivet, som bör handla om ungdomarnas individuella framtidsplaner överges till förmån för kortsiktiga lösningar. Detta på grund av kraven på aktivering av ungdomarna samt kraven på snabbt synliga resultat. De ungdomsprojekt som studerats i avhandlingen har en individorienterad inriktning, vilka syftar till att åtgärda individen istället för arbetsmarknaden. Ses verksamheten AUC ur ett socialt perspektiv förskjuts intresset från frågan om vilka ungdomarna är och deras inneboende egenskaper. Relevanta frågor bli istället hur de deltagare, som ingår i verksamheten blir tillskrivna identiteten som deltagare och vilken innebörd detta får i interaktionen. Enligt Thunqvist (2003) är detta en följd av ungdomsprojektens begränsade resurser, då ungdomsprojekten inte har de möjligheter eller resurser som fordras för att förändra de yttre förhållandena för ungdomarna att få ett arbete.

Vidare påtalar respondenternas i vår undersökning att deltagaren bör förstå att de förväntas livnära sig själva via någon form av individuell företagsverksamhet. I AUC: s verksamhet är detta viktigare än att deltagaren tar vid inom en tidigare yrkesbana där efterfrågan är mindre stark eller påbörjar en utbildning där efterfrågan är svag (Bevelander m.fl. 2004). De sökande motiveras med andra ord att söka arbete eller utbildning utefter vad som efterfrågas på arbetsmarknaden. Kopplat till Thunqvists (2003) avhandling kan man tolka att den gemensamma kraftansamlingen går ut på att göra deltagarna anställningsbara. Dock är vår tolkning att respondenterna genom det individcentrerade arbetssättet, lindrar de negativa aspekterna genom att de ägnar mer tid åt varje deltagare. Deltagarna markerade även i vår enkätstudie att de blivit bemötta med vänlighet, förståelse och respekt, vilket förtydligar vår tolkning. Vidare nämns även att skillnaden gentemot den traditionella Arbetsförmedlingen var att de hade blivit hörda. De intervjuade handläggarna betonar även förvånningen

deltagarna uppvisar när de inleder med frågan: Vad är det du vill? Detta beror troligtvis på att deltagarna aldrig tidigare har bemötts med denna fråga.

Syftet med AUC är att samarbetet från myndigheternas sida ska möjliggöra en helhetssyn på den arbetssökande, så att individen på ett smidigare sätt ska kunna slussas genom rådgivning, utbildning, praktik och andra åtgärder som krävs för att så småningom få ett arbete. Enligt avtalen är det kommunen som ansvarar för individens behov och Arbetsförmedlingen, som ansvarar för inriktningen på arbetsmarknadens behov. Då enbart kommunen inriktar sig på individens behov blir det endast kommunen, som enligt avtal ansvarar för det motivationshöjande arbetet. Detta försvårar det motivationshöjande arbetet. Samtliga individer bör, enligt vår mening oavsett vilken myndighet de remitteras ifrån, bemötas på ett liknande sätt, oberoende av vilken försörjning de har. Detta går enligt vårt tycke endast att genomföras om de samverkande myndigheterna anpassar sig till varandra.

7.2 Analys samt diskussion kring enkätundersökningen med ungdomarna

7.2.1 Hjälp/inte hjälp

På AUC ska vägledningsinsatser ges till de arbetslösa ungdomar, som är i behov av stöd och hjälp vad gäller val av utbildning och yrke. I ungdomar i övergångsåldern (Hagström 1999) framgår det att övergången mellan utbildningssystem och arbete har blivit svårare för den enskilde individen. Detta kan sättas i relation till vår undersökning där 19 utav 30 deltagare anser sig vara i behov av studie- och yrkesvägledning. Detta visar ett tydligt samband mellan tillgången av studie- och yrkesvägledning och övergången till arbete eller studier. Resultatet av intervjuerna med handläggarna visar även att många ungdomar är i behov av studie- och yrkesvägledning, vilket styrks i vår enkät undersökning då majoriteten av deltagarna antingen hade besökt eller skulle besöka vägledaren. Att ett flertal ungdomar är i behov av vägledning kan även bero på den ökade individualitet, som innebär att ungdomarna utifrån sin personlighet bestämmer sitt eget val, samt förväntas ta ett eget ansvar för det val som han/hon gör. Resultaten tyder även på att studievägledning ger insikt om alternativa studievägar och yrkesmöjligheter som kan erbjudas utifrån individens möjligheter, kunskaper och situation. Även Hagström (1999) anser att den ökande individualiteten kräver att individer finner det rätta för just sin personlighet.

Vidare nämner Abrahamsson, m.fl. (2002) att många ungdomar upptäcker vid arbetsmarknadsinträdet att utbildningskraven har ökat jämfört med tidigare, vilket leder till att arbetstillfällena med låga kompetenskrav har minskat. Många av AUC: s deltagare saknar gymnasieutbildning vilket på sikt förlänger vägen till ett arbetsmarknadsinträde. Detta styrks genom att majoriteten av deltagarna i vår studie saknar gymnasieutbildning. Att många deltagare saknar gymnasieutbildning kan bero på svårigheterna kring valsituationen, då utbudet av utbildningar och yrken har ökat (Abrahamsson m.fl.) 2002). De högre kraven på utbildning i kombination med det ökade utbudet av utbildningar och yrken kan leda till felval, vilket gör att vägen till en arbetsmarknadsetablering förlängs. Ungdomars felval kan även bero på att gymnasievalet inte motsvarade deras förväntningar, eller också att de inte visste vad de skulle välja för program och därmed inte gjorde något val. Detta framgår även i rapporten Fritt inträde (Åslunds m.fl.) 2006). Kontentan av felvalet leder till ett försvårat inträde på arbetsmarknaden, då många arbetsgivare kräver minst gymnasiekompetens. Detta innebär att allt fler ungdomar behöver stöd i sitt valjande av utbildning och yrke. Tillgången

till vägledning för dessa ungdomar anser vi är av yttersta vikt, då en negativ framtidsbild ytterligare förlänger inträdet, vilket resultaten från intervjuerna med handledarna visar. Här kan studie- och yrkesvägledaren göra en stor insats genom att vara delaktig i processen mot arbete eller studier, samt genom att motivera individen så att denne inte drabbas av någon form av inlärd hjälplöshet.

När ungdomarna får en ökad självinsikt samt kunskap om vilka möjligheter som finns ökar deras chanser att lyckas på arbetsmarknaden. Detta bekräftas av Lantz & Friedrich (2006), som säger att då en individ får möjlighet att beskriva och finna sin kompetens så upptäcks nya möjligheter och individen kan oftast mer än vad de själv tror. I vårt resultat framgår, att av de deltagare som hade haft vägledningssamtal, tyckte 10 utav 12 deltagare sig ha haft hjälpt i sitt valjande. Enligt enkäterna framgår det att betydelsen av studie- och yrkesvägledning är relaterad till studier och yrken. Vi ser här en klar koppling till studien, då flertalet av de deltagare som saknar gymnasieutbildning skrivit i enkätresultat att de anser sig ha fått hjälp i avseende av skola och studier.

7.2.2 Vad deltagarna önskar få ut av studie- och yrkesvägledningen

Vad deltagarna önskar få ut av studie- och yrkesvägledningen handlar om att ge information om sådant, som individen inte visste tidigare samt att vara behjälplig i individens arbetssökande. Enkätstudien förtydligar deltagarnas önskningar om att studie- och yrkesvägledningen ska hjälpa dem med frågor om yrken och studier kopplat till individens möjligheter. Majoriteten ger konkreta förslag som är av mer praktisk karaktär, som exempel hjälp med ansökan till olika utbildningar. Genom undersökningen förtydligas ungdomarnas upplevelser av vägledaren, som en form av specialistfunktion.

Två av deltagarna i vår undersökning ansåg sig inte ha haft någon hjälp av studievägledaren. Den ena deltagaren berättar att vägledaren hade ställt för höga krav på henne/honom. Detta då vägledaren hade påtalat deltagarens möjligheter till att själv söka information, vilket resulterade i att deltagaren tappade intresset. Detta kan kopplas till Hagström (1999) som påtalar att den ökade valfriheten upplevs som en börda av del ungdomar. I studien Karriärvägledning.se.nu (2001) framgår att utbildningsmarknadens mångdubblade valmöjligheter kräver en organiserad funktion av information och vägledning, samt att detta kommer att bli allt viktigare. Det är vår tolkning att en del ungdomar har svårigheter med att sortera informationen av det rika utbudet och behöver någon som hjälper dem att sortera det. Många gånger kan det räcka med att individen enbart får bekräftat sina val samt diskuterat

eventuella tankar och idéer. Detta bekräftas även i vår undersökning då flertalet av deltagarna kommenterar det stöd som en studie- och yrkesvägledare kan ge.

Den andra deltagaren som inte ansåg sig ha blivit hjälpt av studievägledningen påtalade att han/hon hade blivit hänvisad till Infoteket då vägledaren inte hade bidraget med några tips eller råd. Detta bekräftas även utifrån intervjuerna med en av handläggarna, som beskriver vikten av att skicka deltagaren vidare då kunskapen brister. Enligt Lantz & Friedrich (2006) underlättar det om vägledaren har kunskaper om hur arbetsmarknaden ser ut samt hur system och regelverk fungerar. Vidare nämner de att vägledaren antingen kan dra nytta av sina kunskaper eller hänvisa till andra som vet mer inom det aktuella området. Ungdomarnas upplevelser kan vara att vägledaren inte är till någon hjälp, då vägledaren uppfattas som en specialistfunktion, vilken förväntas ha kunskaper inom samtliga utbildningar och yrkeskategorier. När deltagarens förväntningar på vägledaren inte levs upp, blir resultatet att deltagaren känner sig besviken.

7.2.3 Studie- och yrkesvägledningens betydelse

Av de 42 deltagare som medverkat i studien ansåg sig elva deltagare inte vara i behov av vägledning. Anledningen till detta var att de redan visste vilken utbildning eller vilket arbete de var intresserade av. Då majoriteten av AUC:s deltagare blir remitterade från arbetsförmedlingen, ber de troligtvis inte om studievägledning. Vi tror att de deltagare, som i första hand inte anser sig behöva studievägledning kommer att använda sig av den senare. Detta då bilden av yrkesmål oftast klarnar med tiden. Resultaten visar även att några deltagare planerar att använda sig av studievägledning längre fram, då tio deltagare redan hade bokat ett samtal och nio deltagare planerade att göra det. En av deltagarna i vår studie visste inte vad en studie- och yrkesvägledares arbetar innebar. Detta tror vi beror på att de anställda handläggarna i verksamheten utför liknande arbete oavsett yrkeskategori, vilket kan leda till att deltagarna inte har någon direkt uppfattning om vem som gör vad. Vidare anser vi att handläggarnas engagemang i sina deltagare är av stor betydelse för huruvida tiden deltagaren tillbringar i verksamheten blir till en för- eller nackdel för individen.

I studien framkommer även att många deltagare inte har någon gymnasieutbildning och att dessa är i behov av mycket stöd, hjälp samt kontinuitet i strävan mot målet att bli självförsörjande. Kopplat till Seligman (1975), där tidigare motgångar från exempelvis skoltiden kan innebära svårigheter för en etablering på arbetsmarknaden, kan vi se styrkan med tillgången till verksamhetens studie- och yrkesvägledning. Då de intervjuade handläggarnas roll dels är knutna till försörjningsbidraget, vilket innebär ett inslag av

myndighetsutövande tror vi att vägledningen blir den funktionen i verksamheten, som deltagarna upplever som mest frivillig.

Då många ungdomar antingen hade besökt, bokat in eller planerade ett besök hos studievägledaren anser vi att kompetensen denne besitter är av stor betydelse i verksamheten. Framförallt för dem deltagare med sämre erfarenheter av skolan, då detta kan medföra en negativ inställning till studier. Vår uppfattning att vägledning har en given plats som är till gagn för den arbetssökande, anser vi oss därför ha fått bekräftad.

8. Förslag till fortsatt forskning

I resultatet framgår att många utav deltagarna har frågor som avser studier. Många deltagare hade även bokat tid eller skulle boka en tid till studie- och yrkesvägledaren. Ett framtida forskningsområde skulle kunna vara att närmre undersöka vad studie- och yrkesvägledningen ger för resultat för individen i en framtid. Leder frågorna angående studier till avsett yrkesmål?

Något som också vore intressant att studera är om handläggare med olika grundutbildning har mer eller mindre framgång i deras arbete att få deltagare ut på arbetsmarknaden, men också hur deltagaren upplever bemötandet. Är handläggarens utbildning av betydelse och påverkar dennes utbildning resultatet?

.

Källförteckning

Abrahamsson, Kenneth (red) m.fl. (2002). *Utbildning, kompetens och arbete*. Lund studentlitteratur.

Bevelander, Pieter, Broomé, Per, Carlsson, Benny, Lindberg, Göran (2003). *Variationer på framtidsmelodi: storstadssatsning i Malmö: utvärdering av lokala arbets- och utvecklingscentra*. Malmö stad.

Ellström, P-E (1996) *Arbete och lärande- förutsättningar och hinder för lärande i dagligt arbete*. Solna Arbetslivsinstitutet

Eysenck Michael, Red, (2000). *Ett integrerat perspektiv*. Lund studentlitteratur

Fhaner, Stig (1993). *Bilder av människan*. Boktryckeriet Malmö.

Hagstöm, Tom (red.) (1999). *Ungdomar i övergångsåldern handlingsutrymme rationalitet på väg in i arbetslivet*. Studentlitteratur.

Lantz, Annika & Friedrich, Peter (2006). *Vägledningens process för rörlighet i arbetslivet*. studentlitteratur Lund.

Länsarbetsnämnden, Försäkringskassan, Malmö stad (2006). *Projektbeskrivning jobbkraft 1 oktober, 2006- 30 september, 2007*. Malmö Stad.

Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund studentlitteratur.

Persson Thunqvist, Daniel (2003). *Samtal för arbete kommunikativa verksamheter i kommunala ungdomsprojekt*. Lindköping:Unitryck.

Peavy, Vance (2000). *Konstruktivistisk vägledning teori och metod*. Trinom Förlag Stockholm.

Revstedt, Per (2002). *Motivationsarbete*. Liber Stockholm.

Schultz Larsen, Ole (1997). *Psykologiska perspektiv*. Studentlitteratur Lund.

SOU 2007:18. *Arbetsmarknadsutbildning för briststyrken och insatser för arbetslösa ungdomar*. Stockholm: Näringsdepartementet.

SOU 2001:46. *Karriärvägledning.se.nu*

Steinar, Kvale (1997). *Den kvalitativa forskningen*. Lund studentlitteratur.

Trost, Jan (2001). *Enkätboken*. Lund studentlitteratur

Åslund, Olof & Erikson, Robert Nordström (2006). *Fritt Inträde: Ungdomars och invandrarars väg till första arbetet*. SNS förlag.

Internet källor

www.auc.se (2007-10-15)

www.malmo.se/vfa (2007-11-01)

www.scb.se (2007-09-18)

<http://www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf> (2008-05-06)

www.storstad.gov.se/storstadspolitik/politik.htm (2007-11-09)

Bilaga 1

Intervjufrågor

Frågor till handläggare/coacher på AUC

Vad är din uppgift här?

Berätta hur ni möter ungdomarna?

Är det speciellt att arbeta med ungdomar? På vilket sätt?

Vad erbjuder ni ungdomarna för stöd och hjälp för att ta sig vidare mot studier eller arbete?

Hur motiverar ni på AUC individen till ett aktivt deltagande i verksamheten?

Hur motiverar ni på AUC individen till eget ansvar i sitt arbetssökande eller inför studier?

Hur upplever ni på AUC individens motivation i relation till dennes arbetssökande eller studier?

Hur definierar du motivationsarbete?

Hur upplever du dina möjligheter att utveckla och påverka motivationsarbetet?

Ser du några hinder i motivationsarbetet – i så fall vilka?

Beskriv ett lyckat/misslyckat möte med en individ?

Vad gjorde du då?

Har du något du vill tillägga?

Bilaga 2

Enkätfrågor

Frågor angående studie- och yrkesvägledning till ungdomar på AUC

1. Har du bokat vägledningssamtal med en studie- och yrkesvägledare på AUC?

Ja

Nej

2. Om svaret är ja på fråga 1- har studie- och yrkesvägledningen hjälpt dig?

Ja

Nej

Beskriv på vilket sätt vägledningen har hjälpt/inte hjälpt dig och varför?

---

3. Om svaret är nej på fråga 1- varför har du inte haft vägledningssamtal med någon studie- och yrkesvägledare?

---

4. Vad önskar/önskade du få hjälp med av studie- och yrkesvägledningen?

---

5. Har du något du vill tillägga?

Vi tackar för ert deltagande

Bilaga 3

Introduktionsbrev

Hejsan!

Vi heter Paula och Veronica. Under hösten skriver vi ett examensarbete om studie- och yrkesvägledning, där vi önskar undersöka vilken betydelse den har haft för dig. Ditt svar kommer att behandlas anonymt och vi kommer inte att se vem, som har svarat på vad. Det är frivilligt att svara på frågorna men vi hade uppskattat om du vill hjälpa oss. Ditt svar är av stor betydelse för vår undersökning.

Vi hoppas du vill medverka i vår undersökning och tackar för din medverkan!

Med Vänliga Hälsningar

Paula och Veronica

Studie- och Yrkesvägledarprogrammet

Malmö Högskola